

מחשבת ישראל (לבי"ס דתי)

מחשבת ישראל, 1 יח"ל, 038108

שים לב!

השאלות במבחן יחוברו מהחומר המפורט להלן.

המיקוד מבוסס על תכנית הלימודים במחשבת ישראל לחטיבה העליונה בבית הספר הממלכתי-דתי, מהדורה ראשונה, ירושלים התשנ"ד.

סוגיה 1: יסודות האמונה

א. רבנו סעדיה גאון, **אמונות ודעות** (תרגום הר"י קאפח), הוצאת המכון למחקר ולהוצאת ספרים "סורא", ירושלים תשי"ל.

1. תפקיד השכל בתחום האמונה הדתית
2. הסיבות של מוגבלות ההכרה האנושית
- הקדמה: סעיפים א', ב', ג', עמ' א' - עמ' ח' "ולא ספק".
3. הגדרת המושג "אמונה"
- סעיף ד', עמ' י"א - עמ' י"ג "מתעבר ובוטח".
4. תפקיד ההכרה השכלית בתחום הדתי
5. היחס בין תבונה להתגלות
- סעיף ה', עמ' י"ד - ט"ו "מספר זה", עמ' י"ז "וכיון שכבר" - עמ' כ"ג "פירוש התורה".
6. תפקיד ההכרה השכלית בתחום הדתי
7. היחס בין תבונה להתגלות
- סעיף ו', עמ' כ"ג-כ"ט.
8. סיבות הכפירה
- סעיף ז', עמ' כ"ט-ל"א.

ב. רבי יהודה הלוי, **הכוזרי** (תרגום יהודה אבן שמואל), הוצאת דביר, ירושלים תשל"ג.

1. ביקורת המחשבה השכלתנית
2. "העניין האלוהי"
- פתיחה: עמ' א'; מאמר א' סעיפים י'-מ"ג, עמ' י"ז-ט"ו.
5. הגדרת שם "אלוהים"
- מאמר ד', עמ' א', עמ' קנ"ג-קנ"ד.
6. הבחנה בין פילוסוף ל"בעל-דת"
- סעיף י"ג, עמ' קס"ט-קע"א.
7. הגדרת השם המיוחד
8. היחס בין השם "אלוהים" ובין השם המיוחד
9. אברהם אבינו
10. "טעם" ו"הקשה"
- סעיפים ט"ו-י"ז, עמ' קע"א-קע"ה.

שים לב: ראה המשך בעמוד הבא.

ג. רבנו משה בן מימון (רמב"ם), **פירוש המשניות** (תרגום הר"י קאפח), הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשכ"ד.

2. י"ג עיקרים

הקדמה לפרק חלק, עמ' קמ"א, "וממה שראוי" – עמ' קמ"ה, "אשנא".

רבנו משה בן מיון (רמב"ם), **משנה תורה** (על פי מהדורה המצויה אצל התלמידים).

5. מציאות ה'

6. אחדות ה'

7. אי-גשמותו

8. היותו בורא עולם

9. אהבה ויראה

הלכות יסודי התורה, פרקים א-ב'.

ד. הרב יחיאל יעקב וינברג, **שרידי אש**, חלק ד', הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשכ"ט.

1. ייחודה של הדתיות הישראלית

2. הדתיות והחיים

עמ' שס"ב-שס"ו.

ה. הרב יוסף דב סולובייצ'יק, **איש האמונה**, הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשכ"ח.

1. בדידותו של איש האמונה

2. שני תיאורים של בריאת האדם – שני טיפוסים אדם

3. שני סוגי קהילה: קהילה טבעית וקהילת האמונה

עמ' 9-28.

סוגיה 2: תורה ומצוות

ב. רבנו בחיי אבן פקודה, **חובות הלבבות** (תרגום הר"י קאפח), הוצאת הוועד הכללי ליהודי תימן, ירושלים תשל"ג.

1. חובות לבבות וחובות איברים

2. חיוב חובות הלבבות חובה החלטית

3. היחס בין חובות לבבות לחובות איברים (=היחס בין התודעה למעשה)

הקדמה: עמ' ט"ו "אבל ידיעת הדת" – עמ' כ"א "לידיעת חובות האיברים".

עמ' כ"ג "ואמרת" – עמ' כ"ז "מתחת אין עוד".

ג. רבי יהודה הלוי, **הכוזרי** (תרגום יהודה אבן שמואל), הוצאת דביר, ירושלים תשל"ג.

1. האידאל הדתי – דבקות בה'

2. פיתוח "העניין האלוהי" בעם ישראל

3. אין להתקרב אל האלוה כי אם על ידי מצוות האלוה בעצמן

6. מיון המצוות

7. תפילה וברכות

8. מעמד הר סיני

9. הלכה ונבואה

מאמר א', סעיפים: ע"ט, עמ' כ"ג-כ"ה; פ"ז-פ"ט, עמ' כ"ז-ל'.

מאמר ב', סעיפים: כ"ה-כ"ז, עמ' ס"ד-ס"ח; מ"ו-נ', עמ' ע"ג-ע"ז.

- ד. רבנו משה בן מימון (רמב"ם), **פירוש המשניות** (תרגום הר"י קאפח), הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשכ"ד.
1. תיקון המידות, בריאות הנפש
 2. המעשה והתודעה
- הקדמה למסכת אבות, פרקים ד'-ה', עמ' רנ"א-רנ"ח.
- רבנו משה בן מימון (רמב"ם) **משנה תורה** [על פי מהדורה המצויה אצל התלמידים]
3. אילו אורחות חיים מן הראוי שנטפח בחברתנו? הלכות דעות, פרקים א'-ג', ו'-ז'.
- ה. רבנו משה בן נחמן (רמב"ן) **פירוש התורה**, הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשי"ט.
1. כלל בדבר הטעם של מצוות רבות
 2. שמות י"ג, ט"ז, ד"ה "ולטוטפת בין עיניך".
 3. בעניין טעמי המצוות
- דברים כ"ב, ו', ד"ה "כי קרא קן צפור".
- ו. רבי אברהם בן הרמב"ם, **המספיק לעובדי ה'**, הוצאת סלימאן בן דוד ששון, ירושלים התשכ"ה.
1. קיום המצוות כפי המוטל
 2. קיום המצוות לפי תכליתן וכוונתן
- פרק ההליכה בחוקות התורה.
- ז. **ספר החינוך** (מהדורת הרב חיים דב שעוועל), הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשמ"ב.
1. שלא לשבור עצם מן הפסח
 2. שורש המצווה – מצווה כ', עמ' ע"ג-ע"ד.
 3. מצוות שמיטת קרקעות
 4. שורש המצווה – מצווה ס"ט, עמ' קכ"ב-קכ"ג.
 3. בניין בית הבחירה
 4. שורש המצווה – מצווה צ"ה, עמ' ק"נ-קנ"ד.
 4. מצוות ברכת המזון
 4. שורש המצווה – מצווה תכ"ח, עמ' תקמ"ז-תקמ"ט.
- ט. רבי יהודה ב"ר בצלאל ליוואי (מהר"ל), **תפארת ישראל**, הוצאת פרדס, תל אביב, תשי"ד.
1. המצוות פעולות אלוהיות
- פרקים א'-ב'.

י. הרב אברהם יצחק הכהן קוק. **חזון הצמחונות והשלום מבחינה תורנית**, העורך הרב דוד כהן – הנזיר, דפוס קריית נוער, ירושלים.

1. עקרונות להסברת המצוות

אפיקים בנגב, סעיפים: א-ג', עמ' ז'-י'; ו-ז', עמ' י"ג-ט"ו;

ט-י"א, עמ' י"ז-י"ט; י"ג, עמ' כ"א-כ"ב.

טללי אורות, סעיפים: א-ב', עמ' מ"ז-מ"ח; ו-ז', עמ' נ"ה-נ"ו.

סוגיה 3: עם ישראל – עם סגולה

א. רבי יהודה הלוי, **הכוזרי** (תרגום יהודה אבן שמואל), הוצאת דביר, ירושלים תשל"ג.

1. העניין האלוהי – סגולה ייחודית של עם ישראל

2. ישראל ואומות העולם

3. עם ישראל בגלות

מאמר א', סעיפים: י-י"ב, עמ' ט'; פ"ג-פ"ט, עמ' כ"ה-ל'; צ"ה-צ"ז, עמ' ל"א-ל"ו;

ק"ט, עמ' מ'-מ"ב; קי"ג-קט"ו, עמ' מ"ג-מ"ה.

ב. רבנו משה בן מימון (רמב"ם), **איגרת תימן** (תרגום הר"י קאפח), הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשמ"ז.

או: רמב"ם, **איגרת תימן** (מהדורת רמב"ם לעם, כרך כ'), הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תש"ך.

1. ייחודו של עם ישראל

2. מקור השנאה לעם ישראל וביטוייה השונים

3. מעמד הר סיני

עמ' י"ט-כ"ג, או: שם, עמ' קי"א-קל"ו.

ד. רבי יהודה ב"ר בצלאל ליוואי (מהר"ל), **נצח ישראל**, הוצאת פרדס, תל אביב תשי"ד.

1. בחירת עם ישראל היא בחירה כללית.

פרק י"א.

ה. הרב אברהם יצחק הכהן קוק, **איגרות ראי"ה** (כרך ב'), הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשכ"ב.

6. סגולה ובחירה

איגרת תקנ"ה, עמ' קפ"ו "ידע הדרי"ג (הדרת גאוננו) – קפ"ט "הוא עולם הבא עצמו".

ו. הרב יחיאל יעקב וינברג, לשאלת מיהו יהודי, **שרידי אש** חלק ד', הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשכ"ט.

1. ייחודה של הלאומיות הישראלית

עמ' שע"ה-שפ"ה.

ז. הרב יוסף דב סולובייצ'יק, קול דודי דופק, **איש האמונה**, הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשכ"ח.

1. שש דפיקות – משמעות הקמתה של מדינת ישראל

2. ברית גורל וברית ייעוד

עמ' 77-99.

מחשבת ישראל, (השלמה לרמת 2 יח"ל),

1 יח"ל, 038106

שים לב!

השאלות במבחן יחוברו מהחומר המפורט להלן.

המיקוד מבוסס על תכנית הלימודים במחשבת ישראל לחטיבה העליונה בבית הספר הממלכתי-דתי, מהדורה ראשונה, ירושלים התשנ"ד.

סוגיה 4: תפילה

- א. רבנו בחיי אבן פקודה, **חובות הלבבות** (תרגום הר"י קאפח), הוצאת הוועד הכללי ליהודי תימן, ירושלים תשל"ג.
1. נוסח קבוע לתפילה – הסבר
 2. מעשה וכוונה
- שער חשבון הנפש פרק ג', עמ' שמ"א, "והאופן התשיעי" – שמ"ו "עשה רמייה וגו'".
- ב. רבי יהודה הלוי, **הכוזרי** (תרגום יהודה אבן שמואל), הוצאת דביר, ירושלים תשל"ג.
1. תפקידה של התפילה
 2. הסברים לברכות
 3. כוחה של תפילת הציבור
- מאמר ג': סעיף ה', עמ' צ"ט-ק"ב; סעיף י"א, עמ' ק"ח, "ושוב" - עמ' ק"י; סעיפים י"ז-י"ט, עמ' קי"א-קי"ז.
- ד. רבי יוסף אלבו, **ספר העיקרים**, הוצאת מחברות לספרות בסיוע מוסד הרב קוק, ירושלים תשי"א.
1. עניינה של תפילה
 2. אפשרותה של תפילה
 4. מה הן הסיבות כאשר אין התפילה משיגה את מטרתה?
מאמר ד': פרק ט"ז, עמ' 667-671; פרק כ"ד, עמ' 714-718.
- ה. רבי יהודה ב"ר בצלאל ליוואי (מהר"ל), **נתיבות עולם**, הוצאת פרדס, תל אביב תשי"ד.
1. התפילה היא עבודה – הסבר
 2. תפילות אבות תיקנום – הסבר
 3. תפילות נגד תמידים תיקנום – הסבר
 4. זמני תפילה
- נתיב העבודה, פרק ג'.

- ו. רבי משה חיים לוצאטו, **דרך ה'**, הוצאת מוסד הרב קוק ומחברות לספרות, תל אביב תשי"ט.
1. עניין התפילה
 - חלק ד', פרק ה', עמ' 167-169.
- ז. הרב שמשון רפאל הירש, **חורב**, הוצאת פלדהיים, ניו-יורק תשי"ג.
1. מהותה של תפילה
 - תפילה אי-ג', עמ' 459-461.
- ט. הרב אליהו אליעזר דסלר, **מכתב מאליהו**, חלק ב', הוצאת חבר תלמידיו, בני ברק תשכ"ד.
3. תפילה מתוך התבטלות
 - עמ' 190-193.
- י. הרב יוסף דב סולובייצ'יק, **איש האמונה**, הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשכ"ח.
1. מהות התפילה – ברית
 2. תפילה ונבואה
 - עמ' 33-41.

סוגיה 5: דת ומדע

- א. רבנו משה בן מימון (רמב"ם), **מורה נבוכים** (תרגום הר"י קאפח), הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשל"ב.
1. הדרך אל החכמה האלוהית, תפקיד לימוד המדעים וסדר לימודם
 - פרק ל"ד, הסיבה השלישית, עמ' נ"ג.
- ב. רבי יהודה ב"ר בצלאל ליוואי (מהר"ל), **באר הגולה**, הוצאת פרדס, תל אביב תשי"ד.
1. הבחנה בין הסיבה הטבעית (מדע) לסיבה האלוהית (דברי חז"ל)
 - הבאר השישי, עמ' 103 "התלונה השישית" - עמ' 104 "ראויים לזה".
- ג. הרב שמשון רפאל הירש, איגרות רש"י הירש אל רבי פנחס משה אלחנן וכסלר, ספריית המורה דת, **מחשבת ישראל ב'**, הוצאת משרד החינוך והתרבות, אגף החינוך הדתי, ירושלים תשל"ז.
1. הבחנה בין התחום הניסיוני של המדע ובין התחום התאורטי
 2. ידיעות חז"ל בתחומי המדע
 3. חז"ל משתמשים בידיעותיהם המדעיות להדרכה מוסרית
- ה. ד"ר יצחק רפאל הלוי עציון, **אמת מדעית ואמת דתית**, בשדה חמד תשכ"ה.
1. אף האמת המדעית בנויה על "אמונות"
 2. המדע והדת מספקים צרכים שונים של האדם
 - עמ' 79-110.
- ו. הרב אלימלך בר-שאול, **מערכי לב**, הוצאת א' ציוני, תל אביב.
1. כמה דברי הסבר על חולשותיו היסודיות של השיקול השכלי
 - פרק י"ג.

- ז. הרב ד"ר יחזקאל אפשטיין, **אמונת היהדות**, הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים, תשכ"ה.
 1. אבולוציה ומעשה בראשית: "ככל שהמדע מוסיף ומתקרב לידיעת האמת המלאה... כן תלך האחדות בין המקרא למדע... ותיעשה גלויה ושלמה יותר".
 פרק עשירי, עמ' 97-103.

- י. פרופ' יהודה לוי, **יהדות ומדע**, הוצאת כנה, ירושלים 1987.
 1. התורה אמו הורתו ומדריכתו של המדע
 פרק ב', עמ' 29-53.
 2. סתירות בין תורה למדע ממשיות או דמיוניות?
 פרק ז', עמ' 118-131.

סוגיה 6: בחירה, השגחה, שכר ועונש

- ב. רבי יהודה הלוי, **הכוזרי** (תרגום יהודה אבן שמואל), הוצאת דביר, ירושלים תשל"ג.
 1. שכר העולם הבא
 מאמר א', סעיף ק"ג, עמ' ל"ח-ל"ט; סעיפים ק"ט-ק"י, עמ' מ"מ-מ"ב.
- ג. רבנו משה בן מימון (רמב"ם), **פירוש המשניות**, הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשכ"ה.
 1. הקדמה למסכת אבות
 פרק ח', עמ' ר"ס-רס"ו.
- ד. רבנו משה בן נחמן (רמב"ן), **פירוש על התורה**, הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשי"ט.
 1. עניין הנהגת העולם על ידי ה'
 בראשית י"ז, א', ד"ה "אל שדי", עמ' צ"ח-ק'
 2. עניין הנהגת ה' את העולם
 ייעודי התורה
 שמות ו', ב' ד"ה "וידבר אלהים אל משה", עמ' ש"ב - עמ' ש"ד "אשר נתנה".
- ה. רבי משה חיים לוצאטו, **דרך ה'**, הוצאת מוסד הרב קוק ומחברות לספרות, תל אביב תשי"ט.
 1. תכלית הבריאה
 2. על ידי האדם מתגשמת תכלית הבריאה
 3. היחס בין העולם הרוחני לעולם הגשמי
 חלק א', פרקים ב"ג, עמ' 15-29; פרק ה', עמ' 39-46.
- ו. הרב אברהם ישעיהו קרליץ, **חזון איש על ענייני אמונה וביטחון**, הוצאת הרב שמואל גריינמן, ירושלים תשי"ד.
 1. הגדרת המושג ביטחון
 2. קשר בין האדם ובין הבורא
 פרק ב', עמ' ט"ז-כ"א; פרק ו', עמ' ס"ד-ס"ט.

- ז. הרב אליהו אליעזר דסלר, **מכתב מאליהו א'**, הוצאת חבר תלמידיו, ירושלים תשי"ט.
 1. קונטרס הבחירה
 עמ' 111-120.

סוגיה 7: אמונת חכמים

- א. רבי יהודה הלוי, **הכוזרי** (תרגום יהודה אבן שמואל), הוצאת דביר, ירושלים תשל"ג.
 1. מקור סמכות בית הדין בירושלים
 2. מקור סמכות חכמי ישראל
 3. נבואה והלכה
 מאמר ג': סעיפים ל"ט-מ"א, עמ' קכ"ז-קל"א.
- ב. רבנו משה בן מימון (רמב"ם), **הקדמה לפירוש המשניות** (תרגום הר"י קאפח), הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשכ"ד.
 1. נבואה והלכה
 עמ' ז', "וכשתתאמת" - עמ' ח', "והוא הנכון".
 3. היחס לדברי חז"ל
 הקדמה לפרק חלק, עמ' קל"ו "הכת הראשונה" - עמ' קל"ז "יתעלה".
- רבנו משה בן מימון (רמב"ם), **משנה תורה** [על פי מהדורה המצויה אצל התלמידים]
 6. סמכות בית הדין
 7. סמכות חכמי ישראל
 הלכות ממרים, פרקים א'-ג'.
- ד. **ספר החינוך** (מהדורת הרב חיים דב שעוועל), הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשמ"ב.
 1. מצוות הטיה אחרי רבים
 מצווה ס"ז, שורש המצווה, עמ' ק"כ.
 2. מצווה לשמוע מכל בית דין שיעמדו להם לישראל בכל זמן
 מצווה תצ"ב, עמ' תר"ז.
 3. שלא להמרות פי בית דין הגדול שיעמדו לישראל
 4. סמכות בית הדין וחכמי ישראל
 מצווה תק"ח, עמ' תרכ"ז-תרכ"ח.
- ה. רבנו נסים, **דרשות הר"ן**, הוצאת מכון שלם, ירושלים.
 1. סמכות בית הדין וחכמי ישראל
 2. נביא וחכם
 הדרוש החמישי נוסח ב', עמ' פ"ה "אבל העניין" - עמ' פ"ח "אחד הלאווין".

ו. רבי יהודה ב"ר בצלאל ליוואי (מהר"ל), **באר הגולה**, הוצאת פרדס, תל אביב תשי"ד.

1. מצוות דרבנן

2. אלו ואלו דברי אלוהים חיים

באר א', עמ' 6-16

ט. הרב אליהו אליעזר דסלר, **מכתב מאליהו א'**, הוצאת חבר תלמידיו, ירושלים תשי"ט.

1. מכתב בדבר אמונת חכמים

עמ' 75-77.